

KAPITTEL 3

SIKKERHET SETT FRA UNGE I NORD – FRA LOKAL VELFERD TIL KRIGEN I UKRAINA

Elisabeth Pettersen, Astri Dankertsen og Jill Beth Otterlei

Innledning

Ungdommer i Norge lever i et land som ofte beskrives som et av verdens beste. Vi skårer høyt på variabler som for eksempel lykke, demokrati, menneskerettigheter og fred (World Happiness Report 2023). Samtidig er vi inne i en tid med økende uro. Det er klima- og miljøutfordringer og nye spenninger mellom stormaktene Russland, USA og Kina, og verdensomspennende sykdommer som covid-19 og den russiske invasjonen av Ukraina kan bidra til å svekke sikkerheten og føre til en mer usikker fremtid også for unge mennesker. Dette kapittelet er en del av et større forskningsprosjekt om ungdom, sikkerhet, miljø og bærekraft, og har til hensikt å undersøke hva ungdom i Alta mener om sikkerhet og sikkerhetsutfordringer. Vi retter søkelyset mot ungdom i en småby og deres oppfatninger i en nordlig urban kontekst. Problemstillingen er hvordan unge mennesker i en nordlig urban kontekst opplever sikkerhet og sikkerhetsutfordringer.

Det har blitt etterlyst flere studier som belyser de menneskelige sidene ved dette temaet (Tanaka 2015), og vi har derfor forankret vår analyse i menneskelig sikkerhet- eller Human Security-tradisjonen (Franklin et al. 2008; Taylor og Owen 2014). Et annet sentralt utgangspunkt for oss har vært FN-reso-

lusjon 2250 fra 2015. Den la vekt på at ungdom i større grad bør få bidra med sine erfaringer, og at deres forståelse av sikkerhet og sikkerhetsarbeid kan øke kunnskapen om dette temaet (Holm og Pettersen 2018; Dankertsen, Pettersen og Otterlei 2021). FN har fulgt opp dette med UN Security Council Resolution 2419 fra desember 2018. Der ble det fremhevet at arbeidet med å dra inn ungdom i freds- og sikkerhetsarbeid måtte intensiveres. Ved å undersøke hvordan unge i Alta oppfatter sikkerhet og sikkerhetsutfordringer, bidrar vår analyse til å følge opp dette.

Vi antar dessuten at endringer i sikkerhetsutfordringer internasjonalt kan få konsekvenser også lokalt, og at det kan være spennende å få kunnskaper om hvordan unge i småbyen Alta oppfatter og håndterer slike utfordringer. Ved å gjøre undersøkelsen i denne byen kan vi bidra til større innsikt i hva som er noen av hovedutfordringene i urbane strøk i nordområdene. Sikkerhetsutfordringer i nord slik de er forstått av dem som bor her, bør etter vår mening ha større plass i forskningen generelt og kan bidra til å sette søkelys på litt andre sider ved sikkerhetsdebatten enn det man tradisjonelt er opptatt av.

Sikkerhet sett fra en småby i nord

De vi har intervjuet, bor i nordområdene og kjenner de utfordringene som finnes her. Det er for eksempel sårbart klima, sikkerhetspolitiske utfordringer når det gjelder Russland, og uro rundt bærekraftig utnyttelse av naturressurser. De har med andre ord erfaring med hva det vil si å leve i nord.

Tradisjonelt blir gjerne nasjonale sikkerhetsutfordringer i nord knyttet til mulige konflikter eller spenninger mellom Norge og Russland eller til rivalisering mellom stormaktene (Bjur, Eggen og Hilde 2020). Andre forhold, som utnyttning av mulige ressurser i forbindelse med ismelting og den militære strategiske posisjonen nordområdene har for Norge og NATO, er også sentrale. Samtidig er vi inne i en tid med et mer tilspisset forhold mellom Russland, Kina og USA, noe som også preger regionen. Den russiske invasjonen av Ukraina har ført til store endringer i europeisk sikkerhetspolitikk samt at Finland og Sverige har blitt medlem av NATO.

Økte spenninger får spesielt konsekvenser for folk som bor i nordområdene. Tidligere nære samarbeidsrelasjoner, som for eksempel «folk til folk-samarbeid» og vennskapsavtaler, har blitt satt på vent eller forkastet (Hegna 2023),

og man forventer også en opprustning av Forsvaret generelt, men i spesielt nord (regjeringen.no).

Ungdom i et nordlig samfunn som Alta har ikke nødvendigvis samme perspektiv på sikkerhet og sikkerhetsutfordringer som de nasjonale beslutningstakerne har. Derfor er det interessant å analysere dette i lys av den lokale konteksten disse utfordringene utspiller seg i. Vi er imidlertid klar over at et nordlig ståsted ikke behøver å bety det samme for en eldre fisker i en finnmarksbygd som det gjør for ungdom i en småby som Alta, og at det finnes mange «nordlige virkeligheter». Et annet sentralt poeng for oss er at ungdomsforskning ofte er blitt kritisert for å ha et implisitt «metrosentrisk» perspektiv som ignorerer de lokale og stedlige prosessene i nordlige ungdommers erfaringer (Paulgaard 2017). Det samme kan imidlertid sies om sikkerhetsforskningen, som ofte har ignorert ungdommers perspektiver og betydningen av lokal kontekst. I analysen ser vi også på betydningen av at Alta er en småby.

Det er heller ikke gitt at ungdom i Alta har samme perspektiv når det gjelder sikkerhetsutfordringer, som ungdom i mer rurale deler av Nord-Norge. Vi må også være forsiktige med å essensialisere den lokale konteksten og lokale identiteter. «Nordlige perspektiver» bygger ofte på myter om relasjonen mellom folk og steder basert på forenklete forestillinger om virkeligheten snarere enn den empiriske realiteten (Paulgaard 2008). Dette blir ofte kalt en «urban kontekst» forstått på en forenklet, globalisert og udifferensiert måte (Cuervo og Wyn 2012). Ungdom i Alta er en svært mangfoldig gruppe, både kulturelt, sosialt, økonomisk og politisk, og de forholder seg til den lokale konteksten på svært ulike måter. Samtidig finnes det visse likhetstrekk i den forstand at de befinner seg geografisk, kulturelt og sosialt i en nordlig kontekst som også kan prege hvordan de ser på både verden og seg selv ut fra et sikkerhetsperspektiv (Dankertsen, Pettersen og Otterlei 2021). I den neste delen har vi tatt utgangspunkt i noen teoretiske perspektiver og begreper vi mener er faglig relevante i studiet av ungdom og sikkerhet.

Perspektiver og tidligere forskning på ungdom og sikkerhet

Vi har sett nærmere på hva unge *forstår* med sikkerhet og sikkerhetsutfordringer, og derfor er det nærliggende å legge an et ontologisk perspektiv som tar utgangspunkt i hvordan unge i Alta tolker og forstår dette. En grunn er at vi

ikke legger føringer på hvordan man skal eller bør oppfatte sikkerhetsbegrepet, og at vi kan fange opp hvordan unge i Alta forstår sikkerhet ut fra egne tolkninger, erfaringer og opplevelser.

Sikkerhet og sikkerhetsutfordringer kan forstås på ulike måter, har mange dimensjoner og kan studeres på ulike nivåer (Martin og Owen (red.) 2014). Det er også mange ulike perspektiver man kan ta utgangspunkt i og analysere sikkerhet i lys av (se for eksempel Ayoob 1997, Baldwin 1997, Blanchard 2003, Huysmans 1998, Taylor og Owen (red.) 2014, Rothschild 1995). For noen dreier sikkerhet og sikkerhetsutfordringer seg om det internasjonale nivået. Her er det forholdet mellom stater på den internasjonale arenaen som er sentralt, og sikkerhet blir derfor innenfor denne tradisjonen ofte oppfattet som et statsanliggende hvor stater er de sentrale aktørene. Dette gjelder for eksempel for realister og neorealister, der territorielle forhold og makt på den internasjonale arenaen er sentralt og ofte avgjørende for hvordan vi skal forstå sikkerhet (Holm og Pettersen 2018). Tradisjonelt har derfor sikkerhet i nord vært forstått som forsvars- og/eller energisikkerhet (prop. 73 S (2011–2012): 22–23). Fokus har vært å sikre stabilitet, men også beroligelse mot Russland, å beholde og videreutvikle fiskeriressursene og å utnytte det energipotensialet som ligger i nordområdene (Jensen 2014). Til tross for at dette bildet er noe mer nyansert når det gjelder hvilke utfordringer norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk står overfor de nærmeste årene (se for eksempel NOU 2023: 14 og prop. 62 S (2019–2020)), så er det fremdeles farene ved de internasjonale og regionale stormaktsforholdene som er dominerende i den nordlige forsvars- og sikkerhetspolitiske diskursen. Den nye forsvarskommisjonens innstilling viser også dette ([regjeringen.no](https://www.regjeringen.no) 2023).

Sikkerhetsbegrepet kan imidlertid også oppfattes som sikkerhet og trygghet fra individ til statsnivå (Paris 2001). Dette betegnes gjerne som menneskelig sikkerhet- eller Human Security-tradisjonen (Franklin et al. 2008; Taylor og Owen 2014). Andersen-Rogers og Crawford (2018: 7) hevder at dette utgangspunktet er viktig fordi folk generelt oppfatter sikkerhet som stabilitet i dagliglivet og som trygghet i omgivelsene sine. Ifølge Mitzen (2006: 347) er sikkerhet for mange knyttet til trygghet, og de vil søke å undertrykke eller la være å tenke på ting som gjør dem utrygge. Undertrykkingen blir en form for «vaksineringsstrategi» mot frykt eller det som oppfattes som utrygt (Mitzen 2006: 349).

Innenfor denne tradisjonen ser noen på individenes sikkerhet med utgangspunkt i at dette forstås som en sosial konstruksjon, og at sikkerhet er en del

av vår sosiale forståelse og identitet. Det har også betydning for hvordan vi tolker den sikkerhetspolitiske virkeligheten (Balzacq 2010; Huysmans 2002; Wæver et al. 1993; Holm og Pettersen 2018; Dankertsen, Pettersen og Otterlei 2021). Ken Booth (1991) ser for eksempel på sikkerhet som en sosial frigjøringsprosess, mens andre tar utgangspunkt i tradisjonen fra Anthony Giddens (1991) og betrakter sikkerhet i ontologisk forstand. Her forsøker folk «å leve med» en viss sikkerhetsrisiko, men de håndterer dette ved å lage seg rutiner eller å unngå visse typer farer (Huysmans 1998; McSweeney 1999; Mitzen 2006; Holm og Pettersen 2018).

Innenfor tradisjonen til for eksempel Andersen-Rogers og Crawford (2018), Mitzen (2006), Franklin et al. (2008) og Taylor og Owen (2014) kobles tanker om sikkerhet til stabilitet og orden, og dette er et relevant utgangspunkt for oss. Folk søker å mestre usikkerhet og utrygghet i sine omgivelser blant annet ved å bygge tillit i omgivelsene sine, eller de søker å ha et stabilt sosialt liv og å etablere faste rutiner som trykker hverdagen deres (Franklin et al. 2008; Woods et al. 2008). Det kan være å ta en utdanning i håp om at denne i mest mulig grad skal sikre en jobb og inntekt, eller det kan være å søke å ta vare på familie, naboer og venner slik at det lokale miljøet man er en del av, blir tryggere (Holm og Pettersen 2018). Ifølge Franklin et al. (2008 s. 40) kan studier av frykt, risiko og usikkerhet deles inn i tre kategorier for risikooppfattelse. Den første kategorien er knyttet til *sårbarhet*, som viser til det å kunne motstå fysisk, sosial eller psykisk aggresjon. Her dreier det seg om å redusere usikkerhet ved å ikke bli et offer for slike handlinger. Alder, kjønn og sosioøkonomiske forhold er noe som kan påvirke denne sårbarheten. Dette kommer for eksempel til uttrykk ved at kvinner og eldre kan føle seg mer utsatte og dermed også sårbare fordi de i mindre grad enn andre grupper kan forsvare seg mot slike hendelser (Holm og Pettersen 2018: 114). Franklin (2008: 43) hevder også at folk som er sosialt og økonomisk presset eller er bosatt i områder hvor det er høy kriminalitet, kan oppleve disse usikkerhetene sterkere enn andre. Den andre kategorien til Franklin (2008: 40) er *kontekstuell usikkerhet* og refererer til oppfatninger av usikkerhet knyttet til det lokale, men også det sosiale miljøet man er en del av. Det kan være kriminalitet i nabolaget, som for eksempel biltyverier, tigging eller drikking på offentlig sted, som bidrar til at usikkerhetsfølelsen blir sterkere (Franklin et al. 2008). Den tredje og siste kategorien som Franklin (2008: 40) benytter, er *sosial integrasjon*. Det vil si hvor godt man er integrert i lokalsamfunnet, og hvordan

identitet og tilhørighet kan redusere sikkerhetsrisikoen. Fellesskapsfølelsen er med andre ord av stor betydning for hvordan man oppfatter sikkerhet og risiko. Jo mer integrert man er, jo mindre utsatt føler man seg, noe også andre studier viser (Kanan og Pruitt 2002; Gibson et al. 2002; Holm og Pettersen 2018; Dankertsen, Pettersen og Otterlei 2021).

Den sosiale integrasjonen i verden slår sprekker. Det er økende uro blant unge i for eksempel Frankrike, Spania og USA (Barron 2020: 33). Diskusjoner om flyktninger, konflikter, nasjonalisme og kriger preger dessuten internasjonale spørsmål (Holm og Pettersen 2018: 115). I tillegg til dette førte koronapandemien til nedstengninger av skoler og samfunnsliv, og med invasjonen av Ukraina opplever Europa den første internasjonale krigen på 83 år. Det er grunn til å anta at slike hendelser også påvirker unge i Alta.

Franklins (2008) tre kategorier kan, slik vi ser det, fange opp flere sider ved sikkerhet og sikkerhetsutfordringer hos ungdommene som vi har intervjuet. Mens de to første kategoriene, *sårbarhet* og *kontekstuell usikkerhet*, beskriver faktorer som kan øke usikkerhet slik at tryggheten blir mindre, beskriver den siste, det vil si *integrasjon*, hva som kan redusere usikkerhet og derfor øke tryggheten hos unge. I vår analyse vil vi ta utgangspunkt i disse tre kategoriene. For det første fordi vi kan få større innsikt i hva det er som påvirker og former oppfatninger av sikkerhet, trygghet og risiko. For det andre fordi det gir innsikt i de kontekstuelle sidene ved sikkerhet og hvordan unge i Alta eventuelt håndterer slike sikkerhetsutfordringer.

Metode, kontekst og deltakere

Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i en intervjuguide som er utviklet i forbindelse med en større studie som dreier seg om unges oppfatninger av ulike temaer knyttet til sikkerhet, sikkerhetsutfordringer, klima, miljø og bærekraft. I undersøkelsen har vi intervjuet ungdom mellom 16–26 år. Dette er innenfor FNs aldersmessige definisjon av ungdom, som er unge mellom 15–29 år (UN-DESA 2013). Det er til sammen 14 unge med i denne undersøkelsen, og vi har en kvalitativ tilnærming med bruk av intervjuer. Fordelen med kvalitative intervjuer er at de gir oss inngående og detaljrik informasjon fra deltakerne, og at deres forståelse og tolkninger får stor plass. Et sentralt poeng har vært at deltakerne skulle få stort spillerom når det gjaldt våre spørsmål

i intervjuguiden, og at vi kunne stille oppfølgingsspørsmål underveis, noe som førte til at deltakerne kunne utdype og konkretisere sine synspunkt. På den måten kunne vi få inngående innsikt i deres erfaringer, tanker og følelser rundt temaet vårt. Det er noe som sikrer reliabiliteten, og som er sentralt i kvalitative studier (Dalen 2004).

Rekrutteringen av deltakere er gjort ved at vi tok kontakt med ulike typer ungdomsorganisasjoner og politiske partier. I tillegg har vi oppsøkt ungdom på steder der de er, som for eksempel universiteter, skoler og uteplasser. Noen er også rekruttert via lokale nettverk. Det betyr at mange av våre ungdommer er tilfeldig valgt, men vi har tatt hensyn til kjønn og alder for å få bredde. Hovedvekten av deltakerne er studenter og elever på videregående skole. Utvalget består av unge i Alta som var interessert i å svare på våre spørsmål, og er ikke representativt for ungdom generelt.

Det første vi gjorde, var å spørre ungdommene om de ville delta, og fortelle dem om prosjektet. For noen passet det med intervju med en gang, mens for andre avtalte vi at vi skulle møte dem senere. Intervjuene tok utgangspunkt i et halvstrukturert spørreskjema der vi hadde satt opp en rekke spørsmål knyttet til sikkerhet, sikkerhetsutfordringer, klima, miljø og bærekraft. Spørsmålene var åpne i den forstand at deltakerne selv hadde muligheten til å utdype eller legge til ting de mente var viktig. Dette gav oss også mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål om for eksempel utfordringer på ulike nivåer (lokalt, nasjonalt og internasjonalt) og til å utdype spørsmålene om det var noe de ikke skjønnte. En fordel med halvstrukturerte intervjuer er at man kan tilpasse spørsmålene til deltakeren med personlige oppfølgingsspørsmål (Dalen 2004), og på den måten kunne vi få frem flere sider ved hva de legger i sikkerhet og sikkerhetsutfordringer.

Intervjuene ble foretatt enten som individuelle intervjuer eller som gruppeintervjuer. Fordelen med individuelle intervjuer er blant annet at ingen andre kan få innsyn i egne standpunkter, og at deltakerne har forskeren for seg selv. De kan fritt stille spørsmål dersom det er noe de ikke forstår, og de behøver heller ikke være urolige for at noen husker det de svarte (Dalen 2004). Spesielt for våre yngre deltakere kan det ha vært en fordel fordi de sto friere til å svare, og fordi de ikke ble påvirket av andre. En annen fordel er at de kunne spørre om ting som var uklart uten å være redde for at det skulle virke dumt eller bli misforstått av de andre deltakerne.

Gruppeintervjuer har den fordel at deltakerne kan spille på hverandres svar, og at de i løpet av diskusjonene som oppstår, kommer på ting som de ellers ikke ville ha gjort (Malterud 2011). En annen fordel er at man får intervjuet flere personer samtidig. Vi oppdaget dessuten at diskusjonen rundt spørsmålene fikk noe større plass i gruppeintervjuene, og at deltakerne også ble inspirert av hva de andre sa. Det startet med andre ord en tankeprosess hos andre deltakere.

Under alle intervjuene skrev vi notater og enkelte sitater, og vi er dermed ikke meldepliktige til SIKT. Etter samtalene gikk vi igjennom notatene og sitatene sammen med informanten, slik at vi skulle være sikre på at svarene vi fikk, ble oppfattet riktig. De ble anonymisert med fiktive navn under intervjuet, slik at de skulle bli lettere å referere til.

Bakgrunnen for å velge Alta var at vi ønsket en by i Finnmark med et flerkulturelt preg. Alta har dessuten et universitet, en større videregående skole og innvandrere fra ulike deler av verden. Det gav oss svar på eventuelle forskjeller i hvordan ulike folkegrupper oppfatter sikkerhet og sikkerhetsutfordringer. Vi mente også at det ville være en fordel med en by på en viss størrelse for blant annet å sikre anonymitet og at ingen kan «kjenne» noen igjen i studien.

Undersøkelsen vår ble gjennomført i mars 2022, få uker etter Russlands invasjon av Ukraina. Dette har påvirket ungdommene ved at mange av dem var opptatt av krigen og hvilke konsekvenser den kunne få. Vi spurte dem ikke direkte om krigen, siden vi lot ungdommene snakke fritt omkring sikkerhet og sikkerhetsutfordringer. Koronapandemien pågikk, men uten store restriksjoner. Alle ungdommene vi snakket med, var glade for at restriksjonene var borte, og at de kunne vende tilbake til et mer normalt sosialt liv.

Vi antar at både covid-19 og krigen har hatt betydning for svarene vi har fått. Sikkerhetsspørsmål er mer dagsaktuelt og preger hverdagen til de fleste i Norge. Vi har ikke mulighet til å si noe konkret om hvilke utslag dette kan ha fått for undersøkelsen, annet enn at ungdommene svarer at krigen er en sentral sikkerhetsutfordring.

Etiske hensyn

Våre spørsmål om sikkerhet og sikkerhetsutfordringer kan selvsagt bidra til frykt hos noen unge (Holm og Pettersen 2018: 114). Bakgrunnen er at disse begrepene innebærer at de må tenke på hva som er usikkert, og hva som er

utrygt, noe som i seg selv kan skape frykt (Longhofer, Floerch og Hoy 2012). For å hindre dette lot vi de unge selv definere hva de la i sikkerhetsbegrepet, og på den måten gav vi dem definisjonsmakten. Dermed unngikk vi å påvirke dem med våre oppfatninger. Et annet poeng er at gruppeintervjuene kan bidra til å gjøre intervjusituasjonen lettere fordi ungdommene var i flertall og ikke var alene med forskeren. De fleste ungdommene vi intervjuet, mente også at det var viktig å undersøke hva ungdom mener, blant annet fordi det ikke er så mange som er interessert i deres oppfatninger rent generelt, og at det var interessant at vi ønsket å finne ut noe om ungdom som bor i Alta.

Hva forstår unge i Alta med begrepet sikkerhet, og hvilke sikkerhetsutfordringer ser de på som mest sentrale?

For å svare på problemstillingen om hvordan unge mennesker i Alta opplever sikkerhet og sikkerhetsutfordringer, beskriver vi først hvordan de forstår begrepet sikkerhet, og deretter tar vi for oss hva de mener er sikkerhetsutfordringer. Når det gjelder begrepet sikkerhet, fant vi at det oppfattes som trygghet, og de mest sentrale elementene er velferdsordninger og et trygt nærmiljø. På spørsmål om sikkerhetsutfordringer er svarene delt i tre hovedkategorier: velferd, sosialt press, og krig og kriminalitet.

Sikkerhet oppfattes som trygghet og velferd

På spørsmål om hva ungdommenes forståelse av sikkerhet var, fikk vi veldig mange ulike svar. For eksempel sa Ingrid (23): «[D]et første jeg tenker på, er det at man bør bruke sykkelhjelmer og ... ja, slike ting som gjør en mer sikker i hverdagen.» Generelt viser vår studie at unge i Alta forstår sikkerhet som trygghet på mange områder. De er spesielt opptatt av gode velferdsordninger, og at de har familie og venner som kan stille opp om de har behov for det. Et eksempel på at velferd skaper trygghet, kommer fra Jonas (18), som mente at det å få seg jobb og utdanning var viktig for hans sikkerhet. Et annet eksempel er Gro (21), som mente at arbeidsledighetstrygd er veldig viktig for folks sikkerhet, og at hun trodde dette var med på å gjøre folk både i Alta og Norge trygge. Andre sa at det var viktig med Nav fordi de kunne gå dit om de trengte det, for eksempel om man ble utsatt for en ulykke. For eksempel sa Salina (25) at sikkerhet betyr at folk føler seg trygge, at de får beskyttelse, som for eksempel at det finnes sosiale og økonomiske tiltak som kan hjelpe dem som trenger det, og at man kan hjelpe folk som

har problemer, som for eksempel rusmisbrukere. Hun la til at familien, venner og nettverk kan bidra til trygghet og beskyttelse. Vegard (22) nevnte også dette. Han hadde foreldre og besteforeldre han kunne spørre om hjelp om han trengte det, og dette mente han var viktig for sikkerheten hans. Hilde (26) mente at trygghet betyr at man har et godt helsetilbud, som for eksempel legehjelp og sykehus.

Analysen vår viser at det er flere som legger vekt på velferdsordninger som en sentral faktor for å skape trygghet. Denne typen ordninger skapte trygghet hos ungdommene, til tross for at noen mente at det var ting som ikke var helt bra også her i Alta. Dette viser at unge har sterk tillit til velferdsstaten, og ifølge Franklin et al. (2008) kan dette kobles til *sosial integrasjon*-kategorien. Det betyr at velferdsstatens ordninger reduserer frykt og uro og skaper trygghet for en sikrere fremtid.

Det er et generelt trekk i undersøkelsen at utdanning, jobb og skole er sentralt for ungdommenes trygghet. Bakgrunnen for dette er at da kunne de klare seg selv. Det å føle seg trygge og å ha nok penger var også viktig. Alle vi spurte, la vekt på at de følte seg trygge i Alta og Norge, selv om det også finnes problemer her.

Mitzen (2006) hevder at sikkerhet blant unge ofte er knyttet til den lokale konteksten, og vår studie viser den samme tendensen. Det ungdommene i Alta oppfatter som sikkerhet, er den tryggheten som skapes gjennom å ha familie og venner som kan støtte dem, og velferdsordninger som kan gi dem støtte dersom de trenger det. Utdanning er også en viktig faktor for å føle seg trygg. Da stiller man sterkere på arbeidsmarkedet, og det sikrer fremtiden.

Sikkerhetsutfordringer: velferd, sosialt press og krig og kriminalitet

Som analysen om sikkerhetsbegrepet ovenfor viser, er velferd et sentralt element for sikkerhet, og mangel på velferd blir sett på som en sikkerhetsutfordring. I tillegg mente de unge at sosialt press er en sentral utfordring, og med Russlands invasjon av Ukraina har krig blitt en aktuell sikkerhetsutfordring for dem. I denne delen tar vi først for oss de utfordringene som handler om velferd, og deretter sosialt press og til slutt krig og kriminalitet.

Velferd som sikkerhetsutfordring

Ifølge våre informanter er sikkerhetsutfordringer i Alta særlig knyttet til mangel på sykehus, og generelt viser de også til at det kan være utfordrende å få seg jobb og å skaffe seg bolig. Det at Alta er den største byen i Finnmark og ikke har sykehus, syntes mange var merkelig og problematisk. Et eksempel på dette er Hilde (26), som sa: «Alta har ikke sykehus, og det bekymrer meg mye. Det er langt til Hammerfest, og om vinteren i dårlig vær kan det ta flere timer før man kommer frem, folk kan dø på veien dit.» Hun mente videre at det var på tide at politikerne lenger sør tok tryggheten til folk nordpå mer på alvor. Hun viste også til at sykehusdebatten hadde vært sentral i valgkampen, og håpet at oppmerksomheten om dette ville føre til endringer.

Koronapandemien har også aktualisert velferd og helse som sikkerhetsutfordringer på flere måter. Gro (21) sa for eksempel: «[H]erre fred, vi så jo på det som skjedde i Italia og ble kjemperedd. Det døde jo folk heile tida.» Flere av de unge nevnte sosiale forhold og isolasjon, fordi de ikke kunne møtes. Et eksempel på dette er Vegard (22), som sa: «Venner er viktig for trygghet, og det hadde selvsagt begrensa samværet.» Katharina (24) fortalte om venner som ikke hadde jobb å gå tilbake til etter pandemien, noe som bekymret henne mye. Disse eksemplene viser at koronapandemien ble en sikkerhetsutfordring mens den sto på, men også at den fikk ettervirkninger knyttet til for eksempel arbeidsledighet og sykdommer. Et annet eksempel på det er Martin (19), som la vekt på at pandemien hadde ført til mer usikkerhet når det gjaldt sykdommer mer generelt.

Flere nevnte usikkerhet knyttet til boligmarkedet. Det at prisene hadde steget på mat og strøm, var også en sikkerhetsutfordring. Flere sa at de ikke hadde god råd, og at høye priser på mat og bolig kunne gjøre det økonomisk vanskelig for dem. Dårlig økonomi, pandemi og mangel på sykehus kan skape velferdsutfordringer, og de unge ser på dette som sikkerhetsutfordringer. I lys av Franklin et al. (2008) kan sosialt og økonomisk press føre til større usikkerhet og flere bekymringer, og det blir dermed en sikkerhetsutfordring. Sikkerhetsutfordringer kan, ifølge Franklin et al. (2008), knyttes til kategorien *sårbarhet*. Svarene fra de unge vi har intervjuet, viser tydelig at sosioøkonomiske forhold er en sikkerhetsutfordring som gjør dem både sårbare og utrygge.

Sosialt press som sikkerhetsutfordring

Et annet sentralt funn i vår undersøkelse om sikkerhet og sikkerhetsutfordringer i Alta er at nesten alle vi intervjuet, sa at det var et sterkt press på ungdommen. Det var klespress, prestasjonspress og kroppspress. Selv om flere sa at de selv ikke hadde vært utsatt for slikt press, så visste de om mange som hadde blitt det. Eva (17) sa for eksempel at dette kanskje var mer utbredt blant dem som var yngre enn henne. Men hun la til: «[V]i skal jo liksom være gode til alt, skolen, håret, sminken og klærne.» Det var flere av dem vi spurte, som sa at dyre klær, det å være best på skolen og ikke minst det at man skulle ha en veltrent kropp, var viktig, og at dette var en utfordring for mange. Flere sa at det kanskje ikke var en veldig stor sikkerhetsutfordring, men at slikt press godt kunne føre til at folk ble syke av det. Flere hadde hørt om at unge kunne ta sitt eget liv når de ble så presset.

Dette kan tolkes i lys av Franklin et al. (2008) sin første kategori om at oppfatninger av sikkerhetsutfordringer blir definert som *sårbarhet*. Her er det sosiale eller psykiske forhold eller forventninger, som kan skape usikkerhet eller frykt. Kategorien omfatter også i hvilken grad man kan klare å motstå dette presset. Mange unge vil i utgangspunktet føle et slikt press, og jo mer sårbar man er, jo mindre vil man klare å stå imot presset. Flere av dem vi intervjuet, sa også at de hadde vært utsatt for press, men at dette var mer utbredt i yngre år. Det var spesielt de kvinnelige informantene som trakk frem klær, sminke og kroppspress. Det «å se bra ut» var viktig, og man «måtte» jo holde seg i form. Andre la vekt på at selv om det var et reelt press på dem, så hadde de ikke penger til å følge det opp uansett. Noen av ungdommene sa at sosiale medier bidro til å forsterke mobbing, og at presset på utseende og klær kunne gjøre at mange flere ikke følte seg helt bra. Det kunne føre til at flere fikk psykiske problemer. Dette viser at flere av våre informanter synes det er vanskelig stå imot press, noe Franklin et al. (2008) også påpeker.

Noen av ungdommene vi snakket med, sa at sikkerhetsutfordringer var knyttet rus og rusbruk. Simon (22) sa for eksempel: «[J]a, det er press på ungdom, drikkepress og klespress, men jeg kjøper ofte brukte klær, og dessuten kan jeg låne av venner.» Han sa også at drikkepress ikke var et stort problem for ham, men at det sikkert var noen som følte seg presset. Flere unge nevnte også at det var press på dem om å kjøpe dyre skutere, ATV-er eller andre fremkomstmidler for ungdom. Mobbing ble også nevnt som en sikkerhetsutfordring. Eva (17) sa at mobbing kanskje ikke var et stort problem, men

under koronapandemien så merket man godt om man var «utenfor gjengen», dersom man ikke var med i den lovlige kvoten som kunne møtes. Et annet eksempel er Gro (21), som sa at «vi må ta tak i mobbingen, mange som ikke har fine klær eller andre ting som ungdommene ønsker seg, er ikke bra ... foreldrene blir også presset av det».

Franklin et al. (2008) sin andre kategori om sikkerhetsutfordringer, *kontekstuell usikkerhet*, er knyttet til personlig følt usikkerhet, men våre informanter la vekt på at for eksempel mobbing og klespress er et samfunnsproblem. Det kan tyde på at Franklin et al. (2008) sin kontekstuelle usikkerhet ikke er så veldig relevant i en nordnorsk småbykontekst.

Den tredje kategorien til Franklin et al. (2008) er *sosial integrasjon* som forklaring på sikkerhetsutfordringer. Jo mer integrert man er i lokalsamfunnet, jo mer reduseres sikkerhetsutfordringene ved sosialt press. Vi tolker svarene fra de unge som at de opplever press, men ser det mer som en samfunnsutfordring enn et personlig problem. De klarer å stå imot presset, særlig når de har blitt litt eldre, og dette kan være et tegn på at man er sosialt integrert, ifølge Franklin et al. (2008). Ungdommene våre la mer vekt på de samfunnsmessige sidene ved sikkerhetsutfordringene, ikke sin egen usikkerhet eller frykt.

Krig og kriminalitet som sikkerhetsutfordring

Flere unge i vår undersøkelse nevnte krig og kriminalitet som en sikkerhetsutfordring. De så på kriminalitet som en generell utfordring, men sa at dette ikke var et stort problem i småbyen Alta. Dersom kriminalitet ble nevnt, ble dette knyttet til større byer som for eksempel Oslo eller Bergen. I lys av Franklin et al. (2008) er kategorien kontekstuell usikkerhet knyttet til kriminalitet i nabolaget som skaper sikkerhetsutfordringer i nærmiljøet. Kriminalitet er dermed ikke en sentral sikkerhetsutfordring for de unge i Alta. De mente at nærmiljøet var veldig trygt, særlig når det gjaldt kriminalitet, og derfor fant vi få spor av tradisjonell kontekstuell usikkerhet her. Noen sa imidlertid at de tok forholdsregler når de var på ukjente steder, slik at de ikke skulle bli utrygge.

En aktuell sikkerhetsutfordring for ungdommene i Alta er Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022. Våre intervjuer viser at ungdommene er opptatt av mange sider ved krigen. Et eksempel er Martin (19), som mente at det er usikkerhet knyttet til krigen i Ukraina, og at dette er en sikkerhetsutfor-

dring. Den fører til at mange må flykte. Han sa også at det kan bli matmangel og andre kriser i kjølvannet av ukrainakrigen, og at det skaper usikkerhet i Europa. Et annet eksempel er Katharina (24): «Invasjonen av Ukraina har ført til at jeg er reddere nå enn før. Det er faktisk så fælt at jeg har problemer når jeg skal snakke om det. Jeg tror nesten ikke det er sant med den krigen, og jeg er redd for at den skal spre seg.» Ingrid (23) mente at Putin jo kunne gjøre hva som helst, og sa at hun ikke stolte på ham i det hele tatt. Salina (25) var også bekymret for krigen og sa at «krigen har gjort oss utrygge, det blir mye uro i verden på grunn av den». Hun kjente flere unge russere som var imot krigen, og hun var redd for at det skulle bli vanskelig å være russer i Norge. Eva (17) sa at de hadde fått beskjed på skolen om at de hadde kjøpt inn jodtabletter for å ha liggende, og det hadde gjort henne skremt.

Disse eksemplene kan knyttes til Franklin et al. (2008) sin kategori *sårbarhet* ved at man kan bli utsatt for krig, fysisk vold og aggresjon, og at unge er særlig sårbare fordi de ikke så lett kan beskytte seg. Sikkerhetsutfordringer for de unge er knyttet til krig, slik de tradisjonelle perspektivene også tolker sikkerhetsbegrepet som konflikter mellom stater. Sårbarhetsbegrepet innebærer også hva man gjør for å redusere usikkerheten, og noen av de vi intervjuet, beskrev noen slike strategier. Thea (23) mente for eksempel at en løsning kunne være å styrke Forsvaret i Finnmark. Flere sa også at de var glade for at Norge var medlem av NATO, og at dersom det skjedde noe her, så ville vi få hjelp. Hilde (26) sa at «bomberom er viktig i forhold til krig, og krigen i Ukraina har aktualisert dette her hos oss – hvor skal vi gjøre av oss?».

Ifølge Mitzen (2006) er også sikkerhet knyttet til trygghet. Et viktig poeng for både Franklin et al. (2008), Giddens (1991) og Mitzen (2006) er at folk søker å unngå å tenke for mye på ting som skremmer dem. Det er en måte å «slå av» frykten på i daglivet, slik at man slipper å gå rundt og være redd eller urolig. Dette viser også vår undersøkelse. Flere av våre ungdommer sa at de prøvde å unngå å tenke for mye på ting som kunne være skremmende for dem.

Konklusjon – fra lokal velferd til krigen i Ukraina

Undersøkelsen vår viser at unge i Alta ser på sikkerhet som trygghet slik Mitzen (2006) definerer dette, og at trygghet for dem betyr gode velferdsordninger, lav kriminalitet og gode sosiale forhold. De sier at dette har sammenheng med at Alta har et småbypreg uten store sosiale utfordringer sammenlignet med

større byer i Norge. Sikkerhetsutfordringer er knyttet til lokale og nasjonale forhold, som for eksempel mangel på sykehus, press på ungdom og mobbing. Russlands invasjon av Ukraina og koronapandemien har imidlertid gjort dem mer urolige for fremtiden, uten at det har gjort dem spesielt utrygge. De tror ikke at disse sikkerhetsutfordringene vil ramme dem personlig.

I analysen av svarene fra ungdommene har vi tatt utgangspunkt i Human Security-tradisjonen (bl.a. Andersen-Rogers og Crawford 2018, Mitzen 2006) og spesielt Franklin et al. (2008) sine tre kategorier. Vi har vist at Franklin et al. (2008) gir oss en god inngang til å forstå hva ungdom i Alta legger i sikkerhet og sikkerhetsutfordringer. Med de tre kategoriene *sårbarhet*, *kontekstuell usikkerhet* og *sosial integrasjon* får vi frem at sikkerhetsutfordringene varierer fra velferd til krig. Sårbarhet kommer særlig frem fordi de er bekymret for økende mat- og boligpriser, pandemi og krig. Kontekstuell usikkerhet, for eksempel utrygge lokale forhold, er ikke en sikkerhetsutfordring for de unge. Alta oppleves som en trygg småby. Den siste kategorien, sosial integrasjon, belyser at selv om de unge for eksempel kan være bekymret for egen økonomi, så sier mange at de har familie og venner som kan stille opp. Denne tilhørigheten bidrar til sikkerhet.

Det som også kommer frem i denne studien, er at nesten alle sikkerhetsutfordringene utenfor Norge kan knyttes til kategorien *sårbarhet*. Det er utfordringer og utrygghet knyttet til krig og pandemi. Mange av dem vi spurte, sa at de ikke trodde dette kunne bli et personlig problem, fordi de bodde i Norge, men at det var en viss risiko for at forholdene kunne bli verre – også her. Dette kan tolkes i retning av at internasjonal sikkerhet og sikkerhetsutfordringer oppleves som noe mer fjernt enn de lokale utfordringene, men at ungdommene samtidig er klar over dem og føler en viss frykt for at det en dag kan ramme dem selv.

Referanser

- Andersen-Rogers, D. og Crawford, K.F. (2018). *Human Security. Theory and Action*. Lanham, Boulder, New York. Rowman & Littlefield.
- Ayoob, M. (1997). Defining Security: A Subaltern Realist Perspective. I K. Krause og M.C. Williams, *Critical Security Studies*. Minneapolis: University of Minnesota Press, s. 121–146.
- Baldwin, D.A. (1997). The Concept of Security. *Review of International Studies* 23(I), s. 5–26. <https://doi.org/10.1017/s0260210597000053>
- Balzacq, T. (2010). Constructivism and Securitization Studies. The Routledge Handbook of Security Studies, s. 5–26. <https://doi.org/10.4324/9780203868508>
- Barron, J. (2020). I Absolutely Will Not Back Down. Meet the Young People at the Heart of Hong Kong's Rebellion. *Time*. <https://time.com/longform/hong-kong-portraits/> 25. september 2020.
- Bjur, I., Eggen, K.A. og Hilde, P.S. (2020). Mellom varmebølge og isfront: nord-områdene, sikkerhet og storpolitikk. *Internasjonal Politikk*, 78(4), s. 478–489. <https://doi.org/10.23865/intpol.v78.2399>
- Blanchard, E.M. (2003). Gender, International Relations and the Development of Feminist Security Theory. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 28(4), s. 1298–1312. <https://signsjournal.org/?s=Gender%2C+International+Relations+and+the+Development+of+Feminist+Security+Theory>. <https://doi.org/10.1086/368328>
- Booth, K. (1991). Security and Emancipation. *Review of International Studies* 17(4), s. 331–336. <https://doi.org/10.1017/s0260210500112033>
- Cuervo, H. og Wyn, J. (2012). *Young People Making It Work. Continuity and Change in Rural Places*. Melbourne: Melbourne University Press.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som metode: en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dankertsen, A., Pettersen, E. og Otterlei, J.B. (2021). “If We Want to Have a Good Future, We Need to do Something About It.” Youth, Security and Imagined Horizons in the Intercultural Arctic Norway. *Acta Borealia. A Nordic Journal of Circumpolar Societies*, vol. 38, nr. 2 2021. <https://doi.org/10.1080/08003831.2021.1982547>
- Franklin, T.W., Franklin, C.A og Fearn, N.E. (2008). A Multilevel Analysis of the Vulnerability, Disorder, and Social Integration Models of Fear of Crime. *Social Justice Research* 21(2), s. 204–227. <https://dx.doi.org/10.1007/s11211-008-0069-9>
- Gibson, C.L., Zhao, J., Lovrich, N.P. og Gaffney, M.J. (2002). Social Integration, Individual Perceptions of Collective Efficacy, and Fear of Crime in Tree Cities. *Justice Quarterly* 19(3), s. 537–564. <https://doi.org/10.1080/07418820200095341>
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Hegna, K.B. (2023). Forsvarets forum (2023).
- Holm, N.G.L. og Pettersen, E. (2018). *Vårt lille land – små samfunn store utfordringer*. Stamsund: Orkana Forlag.

- Holm, N.G.L., Lillehaug Pedersen, L.M. og Pettersen, E. (2019). Youth, Gender, and Perceptions of Security in Norway. *International Journal of Adolescence and Youth*, vol. 24, s. 421–434. <https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1669060>
- Huysmans, J. (1998). Security! What do You Mean? From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations* 4(2), s. 226–131. <https://doi.org/10.1177/1354066198004002004>
- Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jensen, L.C. (2014). The Times They Are A-Changin': Norsk sikkerhet og usikkerhet i nordområdene. *Internasjonal politikk*, 72(1). <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1757-2014-01-02>
- Jervell, S. (1986). The Military Buildup in the High North. *University Press of America, co-published with the Center for International Affairs at Harvard University, Sept. 1986*, s. 174 (ISBN-10: 081915685X).
- Kanan, J.W. og Pruitt, M.V. (2002). Modeling Fear and Crime and Perceived Victimization Risk: The (In) Significance of Neighborhood Integration. *Sociological Inquiry* 72(4), s. 527–548. <https://doi.org/10.1111/1475-682X.00033>
- Longhofer, J., Floersch, J. og Hoy, J. (2012). *Qualitative Methods for Practice Research*. New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195398472.001.0001>
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning – en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Martin, M. og Owen, T. (2014). *Routledge Handbook of Human Security*. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315885926>
- McSweeney, B. (1999). *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitzen, J. (2006): Ontological Security in World Politics: State Identity and The Security Dilemma. *European Journal of International Relations* 12(3), s. 341–370. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1354066106067346>
- NOU 2023: 14. Forsvarskommisjonen av 2021 – Forsvar for fred og frihet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-14/id2974821/>
- Okunola, S. og Amole, D. (2012). Perception of Safety. Social Participation and Vulnerability in an Urban Neighborhood, Lagos, Nigeria. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 35, s. 505–513. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.116>
- Paris, R. (2001). Human Security: Paradigm Shift or Hot Air? *International Security* 26(2), s. 87–102. <https://doi.org/10.1162/016228801753191141>
- Paulgaard, G. (2008). Re-Centring Periphery: Negotiating Identities in Time and Space. I Bærenholdt, J.O. og B. Granås (red.), *Mobility and Place: Enacting Northern European Peripheries*, (s. 65–76). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315595757-6>
- Paulgaard, G. (2017). Geographies of Inequalities in an Area of Opportunities; Ambiguous Experiences among Young Men in the Norwegian High North. *Geographical Research*, 55(1), s. 38–46. <https://doi.org/10.1111/1745-5871.12198>

- Pedersen, T. (2018). Når nordområdene lever sitt eget liv. *Internasjonal politikk. Skandinavisk tidsskrift for internasjonale studier*, 76(3), s. 140–158. <https://doi.org/10.23865/intpol.v76.1122>
- Prop. 62 S (2019–2020). *Vilje til beredskap – evne til forsvar. Langtidsplan for forsvarssektoren*. <https://kudos.dfo.no/dokument/19748/-31122630#:~:text=Prop.%2062%20S%20%282019%E2%80%932020%29%20Vilje%20til%20beredskap%20%E2%80%93,som%20startet%20i%20forrige%20plan%20bygges%20videre%20p%C3%A5>.
- Prop. 73 S (2011–2012). *Et forsvar for vår tid*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-73-s-20112012/id676029/?ch=4>
- Regeringen.se (2023). <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-och-nato/sveriges-vag-in-i-nato/>
- Regjeringen.no (2023). <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forsvarskommisjonen-har-levert-sin-rapport2/id2975173/>
- Regjeringen.no (2023). NOU 2023: 14. *Forsvarskommisjonen av 2021 – Forsvar for fred og frihet*.
- Rothschild, E. (1995). What is Security. *Daedalus*, vol. 124, nr. 3, s. 53–98.
- Rowe, E.W. og Blakkisrud, H. (2014). A New Kind of Arctic Power? Russia's Policy Discourses and Diplomatic Practices in the Circumpolar North. *Geopolitics*, 19, s. 66–85. <http://dx.doi.org/10.1080/14650045.2013.789863>
- Skagestad, O.G. (2010). *The 'High North'. An Elastic Concept in Norwegian Arctic Policy*. FNI Report 10/2010. Hentet fra: <https://www.ogskagestad.net/HighNorthFNIaug10.pdf>
- Tanaka, A. (2015). *Human Security: A Stronger Framework for a More Secure Future*. 10. juni 2015. <https://hdr.undp.org/content/human-security-stronger-framework-more-secure-future>
- UN-DESA (2013). Definition of Youth. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). United Nations. <http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>
- Van der Bracht, K., Flaam, H., Vlassenroot, K. og Van de Putte, B. (2017). Conflict and Insecurity: A Sociological Perspective on Perception of Insecurity in Conflict-Affected Democratic Republic of Congo. *Current Sociology* 65(3): s. 336–355. <https://doi.org/10.1177/0011392115626494>
- Woods, J., Teneyck, T.A., Kaplowitz, S.A. og Shlapentokh, V. (2008). Terrorism, Risk Perceptions and Proximity to Primary Terrorist Targets: How Close is To Close? *Human Ecology Review*, vol. 15, nr. 1, s. 63–70. <http://www.jstore.org/stable/24707484>
- World Happiness Report (2023). <https://www.weforum.org/stories/2023/03/charted-the-happiest-countries-in-the-world/>
- Wæver, O., Buzan, B., Kelstrup, M. og Lemaitre, P. (1993). *Identity Migration and the New Security Agenda in Europe*. New York: St. Martin's Press.